

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота

Засоби висловлення подяки в американському публічному дискурсі

Вульс Марії Іллівни
студентки групи Па 15-21
германської філології і перекладу,
заочна форма навчання
Спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник
професор
Потапенко Сергій Іванович

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of English Philology and Philosophy of Language

Course Paper
Means of Expressing Gratitude in American Public Discourse

Vuls Marii Illivnu

student of the group Pa 15-21

Germanic philology and translation,

part-time study

Specialty 035 Philology

Scientific supervisor

Professor

Serhiy Potapenko

Kyiv –2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1.....	6
ПОДЯКА ЯК МАРКЕР ПОЗИТИВНОЇ ТА НЕГАТИВНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	6
1.1.Мовні засоби подяки	6
1.2.Американський публічний дискурс	10
1.2.1.Поняття «дискурс».....	10
1.2.2.«Публічний дискурс».....	12
1.2.3.«Інавгураційний дискурс».....	14
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2.....	16
ЗАСОБИ ВИСЛОВЛЕННЯ ПОДЯКИ В ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТІВ США	16
2.1.Висловлення подяки та її основні форми.....	16
2.2.Подяка та мовні засоби її вираження	19
Висновки до розділу 2.....	22
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	23
SUMMARY	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	25
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	27

ВСТУП

Курсову роботу присвячено дослідженню засобів висловлення подяки в американському публічному дискурсі. Фокус нашої уваги в рамках даного дослідження буде зосереджено на мовному засобі експресивізації – мовленнєвому акті подяки. Незважаючи на те, що етикетні формули привертають до себе увагу дослідників, їх лінгвокультурологічні та дискурсивні особливості в американській політичній лінгвокультурі ще недостатньо висвітлені, що визначає необхідність проведення цієї розвідки.

Вираження подяки обумовлено конвенційними нормами, які встановлюють правила поведінки учасників спілкування. Не висловлюючи подяки, адресант порушує громадську конвенцію, та його дія оцінюється адресатом як негативне явище.

Актуальність роботи полягає у підвищенні інтересу багатьох мовознавців до особливостей засобів висловлення подяки в американському публічному дискурсі.

Мета дослідження – охарактеризувати особливості засобів висловлення подяки в американському публічному дискурсі.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі **завдання**:

- дослідити проблему визначення терміну «подяка», мовні засоби подяки;
- проаналізувати визначення понять «дискурс», «публічний дискурс», «інавгураційний дискурс»;
- розглянути засоби висловлення подяки в інавгураційних промовах президентів США.

Об'єктом дослідження є подяка.

Предметом дослідження є особливості застосування засобів висловлення подяки в американському публічному дискурсі.

Матеріалом дослідження послуговували текстові фрагменти, відібрані з американських політичних промов президентів США.

Мета і завдання дослідження зумовили використання таких **методів**, як лексикографічний, дефініційний, порівняльний, описовий, зіставний, метод суцільної вибірки.

Теоретичне значення дослідження визначається тим, що його результати уточнюють поняття подяки, а також визначають основні засоби її вираження.

Практичне значення роботи полягає у використанні результатів дослідження у теоретичних і практичних курсах зі стилістики, теорії та практики перекладу, а також при розробці проблем порівняльного аналізу різних засобів висловлення подяки.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, висновків, двох розділів та списку використаних джерел, який налічує 29 позицій. Загальний обсяг курсової роботи становить 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПОДЯКА ЯК МАРКЕР ПОЗИТИВНОЇ ТА НЕГАТИВНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У першому розділі спробуємо розглянути подяку як маркер позитивної та негативної ввічливості з теоретичної точки зору.

1.1. Мовні засоби подяки

Перш ніж підійти до аналізу мовленнєвих стратегій і тактик, в структурі яких актуалізується подяка, вважаємо за потрібне описати словникові визначення дефініції «подяка» та її похідних структурних компонентів. Окрім цього варто апелювати до тлумачень подяки філософами античності. У ті часи подяку інтерпретували як нематеріальну цінність, яка мала тісний зв'язок із справедливістю. На думку Сенеки, подяка відрізнялася добровільністю висловлювання. Мислитель вказував на те, що вона має не лише практичне значення (виражає авторитет і підтримку), вона передусім окреслює моральну цінність, ефект від правильного вчинку при цьому полягає в тому, що його реалізовано [Сенека, 2016, с. 78]. Римський філософ вважав, що подяка стимулює душевні якості, тому розуміння подяки є набагато ціннішим, ніж одержаний матеріальний дар, матеріальна цінність, річ тощо. У той же час, давньоримський оратор Цицерон називав подяку «матір'ю» всіх інших переваг та цінностей [Цицерон, 2017, с. 23]. У християнстві подяку розглядають як своєрідну заборгованість, що має на меті вираження вдячності своєму благодійнику. Набагато пізніше німецький філософ І.Кант розвинув теорію подяки, вважаючи її моральним боргом особистості перед самою собою. Інакше кажучи, він визначав її «боргом, який не можна цілковито сплатити певними заслугами, фінансовими ресурсами, матеріальними благами. Адже у

дарувальника назавжди залишиться винагорода бути першим у подачі милостині» [Кант, 2000, с. 353].

В англomовних тлумачних словниках можна знайти наступні визначення терміну «подяка». Так, New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language тлумачить подяку як «a feeling of appreciation for a kindness or favor received» [NWD, 1993, с. 417]. Сучасний англійський словник Longman наводить наступне визначення: «a feeling of being grateful; feeling that you want to thank someone because of something kind that they have done, or showing this feeling» [LD, 2003, с. 708]. Поняття, взяте з Оксфордського словника англійської мови, дещо повторює за змістом попередню дефініцію: «the feeling of being grateful and wanting to express your thanks» [OALD, 1995, с. 519].

Підсумовуючи, слід зауважити, що з античних часів подяку вважали найвищою цінністю. Вона «підносила людську душу», оскільки усвідомлення подяки є ціннішим за дар. Лише у традиції християнства подяку розуміли як чесноту і моральний борг індивіда перед дарувальником. Відтак, сема «борг» перед реципієнтом була занесена до словникових визначень подяки. На наш погляд, подяка – це насамперед, мовленнєва тактика, що реалізує певні стратегії [Ківенко, 2018, с. 43]. З огляду на це, стратегія є мистецтвом керівництва, що ґрунтується на вмінні вірно визначати мету, натомість тактика становить прийоми та способи досягнення цієї мети [Chilton, 2013, с. 99-100].

Мовознавці [Brown, Levinson, 1987, с. 123] виокремлюють **чотири стратегії** вищого порядку:

1) *пряма стратегія* (англ. «bald on record»): комунікант не робить спроб звести до мінімуму небезпеку для іміджу адресата, тому що він не боїться отримати відповідну реакцію від слухача (наприклад, у кризових ситуаціях або тоді, коли у комуніканта більше владних повноважень);

2) *непряма стратегія* (англ. «off-record»): комунікант прагне уникати небезпечних для іміджу дій через вживання своєрідних натяків із метою примушення адресата до прийняття відповідного рішення; мовна реалізація

непрямих стратегій має на меті вживання метафори та іронії, риторичних запитань, повторів (тавтології), підтексту;

3) стратегії *позитивної ввічливості*: комунікант визнає прагнення адресата поважати його імідж, виражає товариськість та взаємність у відносинах;

4) стратегії *негативної ввічливості*: комунікант визнає імідж співбесідника; однак, при цьому він бере до уваги той факт, що на формування іміджу вчиняється певний утиск у формі низки чинників та факторів, що погрожує його свободі та правам; через це він використовує даного типу стратегії [Brown, Levinson, 1987, с. 69-70].

Для нашої розвідки становлять інтерес стратегії позитивної та негативної ввічливості. Мовленнєвий акт подяки, що вивчається нами в цій роботі, реалізує постулат схвалення Дж.Ліча. Відповідно до нього, комуніканту не варто засуджувати поведінку та дії інших людей. Натомість, мовець має вихвалити інших. Зазначена аксіома співвідноситься із реалізацією стратегій позитивної ввічливості [Leech, 1983, с. 167]. Відповідно, подяка виступає своєрідним реалізатором позитивної ввічливості. Проте, на наш погляд, використання тактик подяки не потрібно обмежувати лише актуалізацією позитивної ввічливості. Адже, за словами П.Браун і С.Левінсона [Brown, Levinson, 1987, с. 213], подяка становить небезпечний для іміджу мовленнєвий чи комунікативний акт. Висловлення подяки піддає ризику «негативний образ» адресанта. Стратегії негативної ввічливості також реалізуються через вираження подяки. Відтак, подяку необхідно аналізувати в межах як позитивної, так і негативної ввічливості, з точки зору позитивного і негативного вектору.

Подяка реалізується адресантом як небезпечний для іміджу мовленнєвий акт з метою повернути увагу реципієнта на його поведінку. Адже він визнає себе зобов'язаним і тим самим піддає ризику свою репутацію та імідж, тобто право на автономність та відмову від невтручання в свої справи [Brown, 1987, с. 67]. Ми можемо стверджувати, що висловлення подяки реалізує стратегію

негативної ввічливості «Виявляйте повагу» («Give deference»). Тим самим вона зберігає негативний імідж адресанта, стимулюючи при цьому позитивний імідж. В цій ситуації тактика подяки виконує абсолютно цілковиту фатичну прагматичну функцію і має формальні характеристики.

У ситуації використання **тактики подяки** для реалізації стратегії контактовстановлення, першочерговою виступає форма тактичної подачі. Тоді як зміст відходить на другий план. Він трансформується лише в процесах спілкування, набуваючи ролі засобу, а не реалізуючи цілі комунікаційних взаємодій [Ківенко, 2018, с. 48]. Тоді як мовленнєві формули «*Thank you*» та «*Thanks*» зазнають десемантизації, не характеризуючись відповідним емоційно-оцінним змістовним навантаженням. Власне це спостерігаємо у випадках, коли пропонують допомогу, їжу, питну воду, або у ситуаціях обіцяння, прохання, вихваляння, похвали, нагадування, сповіщення, вияву уваги, гостинності тощо. У ситуаціях відмови комунікативна тактика подяки функціонує як «*мітигація*», тобто засіб негативної ввічливості. Він передбачає згладжування, «нівелювання» комунікативних дій відносно адресата з метою зниження ризику втрати його іміджевих переваг, що допомагає уникнути конфліктної ситуації [Caffi, 1999; Fraser, 1980].

Наступну стратегію негативної ввічливості, що реалізує комунікативний акт подяки, становить тактика «Висловлюйтесь непрямо» («Be conventionally indirect»). Вона актуалізується у мовленнєвому процесі через так звану тактику м'якого докору. Тут спостерігаємо реалізацію непрямого мовленнєвого акту. Іншими словами, відбувається мовленнєва дія, іллокутивна мета якої опосередковано відтворюється в мовній структурі висловлювання [Searle, 1989, с. 549].

Як бачимо, апелюючи до тактики м'якого докору, комунікант, по-перше, не схвалює дії, що вчинені на його користь адресатом, і реалізується вона за допомогою докору. Відтак, позитивний імідж адресата зазнає суттєвого впливу. Однак, по-друге, ґрунтуючись на комплексі власних знань та інтуїції, адресат одразу вгадує приховану іллокутивну мету м'якого дорікання або

щиросердну подяку. Отже, використання тактики м'якого докору пояснюється тісними взаємодіями між особами в структурі комунікаційних зв'язків. Вона здебільшого виявляється у випадках несподіваного отримання дорогоцінних подарунків від близьких людей.

Загалом, подяка дозволяє комуніканту виявити позитивні емоції відносно адресата, переконати його в гарному до нього ставленні, викликаючи у відповідь приємні почуття та емоції. При цьому, на нашу думку, реалізується стратегія зближення, що відноситься до стратегії позитивної ввічливості. У цілому, подяка становить комунікативну тактику, що сприяє здійсненню глобальної мовленнєвої стратегії кооперації. Вона спрямована на підтримку безконфліктної та дружньої комунікації між учасниками комунікативної взаємодії.

1.2. Американський публічний дискурс

Американський публічний дискурс – це політичний дискурс сьогодення, який розглядається у широкому значенні «політичного наративу», включаючи первинний дискурс американських політиків, і вторинний дискурс суспільного реагування на певні політичні події [Fraser, 2009, с. 347].

1.2.1. Поняття «дискурс». Формування когнітивного та дискурсивного підходів в науці зробило дискурс об'єктом уваги не лише зі сторони мовознавців, але й вчених-філософів, психологів, літературознавців, етнографів, фахівців зі штучного інтелекту тощо. Відтак, поняття «дискурс» належить до найбільш вживаних сучасних термінів. Проте, навіть серед філологів не існує єдиної точки зору стосовно його тлумачення, адже керуючись цим поняттям, науковці досить часто висловлюють протилежні точки зору [Гудзь, 2012].

Слід відзначити високий рівень зацікавленості дискурсом представників вітчизняного та зарубіжного мовознавства [Нагорна, 2005, с. 122]. Наприклад, деякі дослідники визначають **дискурс** у формальному, функціональному та ситуативному аспектах [Chilton, 2013, с. 78]. У той же час, Словник політичної термінології окреслює «дискурс» як вид мовного спілкування, спрямований на обміркування та аргументацію певних аспектів дій, поглядів і висловлювань його учасників [ПЕС, 2015, с. 265]. З точки зору лінгвістики, **дискурс** становить процес реальної вербальної комунікації. Для нього характерною є велика кількість відхилень від норм писемної мови [Stephen, 2010, с. 127]. Спираючись на сучасні лінгвістичні розвідки, під «дискурсом» розуміють складний комунікативний феномен, що, крім тексту, містить позамовні фактори [Попова, 2011, с. 22]. До них відносяться: інформація про навколишній світ, погляди, точки зору, цілі адресата, що необхідні для сприйняття та вірного трактування тексту [Jensen, 2018, с. 67].

Поняття «дискурс» визначають наступними ознаками тексту, зокрема: завершеністю, чіткістю та комбінацією складників і компонентів. Паралельно дискурс розглядають як процес та результат у формі текстових повідомлень. У широкому розумінні поняття важливою ознакою дискурсу є його взаємодії із конкретними учасниками комунікаційних процесів, тобто мовцем та слухачем, а також із цілями комуніканта з точки зору здійснення впливу на слухача. Беручи до уваги вищенаведені ознаки дискурсу, виділяють певні його типи: науковий, військовий, політичний, юридичний, педагогічний тощо). Зазначені дискурси повинні вербалізуватися у формі текстових повідомлень [Попова, 2011, с. 22].

Наразі багато вчених вважають, що текст та дискурс можна аналізувати за ознаками схожості із реченням та висловлюванням. Так, речення розуміють як звичайний елемент структури. Тоді як висловлювання поєднує в собі речення та суспільний контекст його використання. Відповідно, текст та дискурс копіюють відповідні структурні компоненти на вищому рівні. За словами І.Шевченко, з огляду на соціальний контекст, визначення

висловлювання як речення нівелює розбіжності між висловлюванням та дискурсом [Шевченко, 2005, с. 24]. Другим підходом до відділення тексту від дискурсу є усвідомлення тексту як абстрактної теоретичної будови, яка актуалізується в структурі дискурсу. Крім цього, сприйняття дискурсу як «мовлення, заглибленого в життя», на відміну від самого тексту часто не має жодного відношення до стародавніх текстів, зв'язок яких із життєвими ситуаціями безпосередньо не можна встановити [Кость, 2010, с. 123].

За визначенням Ф.С.Бацевича, дискурс виступає типом мовленнєвої поведінки, інтерактивним феноменом, комунікативним потоком, що має різні форми представлення (усна, писемна, паралінгвальна). До того ж, він реалізується в структурі певного каналу комунікації, регулюючись стратегіями і тактиками його учасників. Дискурс є комбінацією пізнавальних, мовних та екстралінгвальних (соціальних, психічних, психологічних тощо) факторів і чинників, що окреслюються конкретним переліком структурних форм, залежних від тематики комунікації, і має на меті формування різних мовленнєвих жанрів [Бацевич, 2004, с. 138]. Не зважаючи на виокремлення різних підходів дослідників до визначення поняття «дискурс», з вищенаведених дефініцій можна зробити висновок про те, що вони, скоріш за все, доповнюють, а не взаємовиключають один одного, розглядаючи поняття в різних категоріях та аспектах.

1.2.2. Публічний дискурс – це такі комунікації, якими передбачене застосування статусів відкритості. Публічний дискурс формують такі комунікації, якими передбачене застосування статусів відкритості, тим самим вони апелюють до соціуму та публіки (глядачі, аудиторія, слухачі) [Nancy, 2012, с. 12]. Громадські комунікації поширюються у таких сферах життя сучасного соціуму, як політика, економіка, духовна культура (релігія). Саме політичне спілкування доволі активно розвивається у громадській сфері комунікації соціальної спільноти.

Основні види публічної комунікації охоплюють наступні: педагогічну та культурну просвітницьку роботу; громадські виступи та дебати, дискусії; дипломатію у відкритій формі; акції публічної політичної природи; рекламу та PR-кампанію; шоу на різну тематику (фестивальні, телевізійні, театральні, спортивні, вуличні тощо) та інші вистави масового характеру; релігійні обряди, ритуали; різні світські заходи [Agamben, 2015, с. 34].

У нашій роботі ми вивчаємо такого виду публічний дискурс (ПД), як публічні виступи та дебати представників урядів країн, державних політичних діячів (канцлери, прем'єр-міністри, президенти, віце-президенти тощо). Публічний дискурс реалізується у соціумі, побудованому на засадах демократії. Адже власне за допомогою ПД представники державних органів влади, а також державних організацій вдосконалюють свій образ та імідж [Agamben, 2015, с. 89], а також вони прагнуть чинити вплив на погляди та точки зору представників відповідної спільноти. Публічний дискурс визначають як похідний тип від поняття дискурсу.

Відповідно, важливою ознакою ПД є публічний статус публічного дискурсу. Походження та еволюційний розвиток громадських комунікацій відбувається насамперед у громадській (публічній) сфері. Адже в її структурі комунікація окремих соціальних груп та державних інституцій, головним чином, представляється у формі спілкування та комунікативних взаємодій між громадськістю та державою. Науковці визначають публічну сферу як простір, що є необхідним для формування системи громадської думки і цінностей [Nancy, 2012, с. 23].

Отже, публічний дискурс є сукупністю всіх мовних актів, а також публічних правил, традицій і практичного досвіду, що є ситуативно визначеними і вираженими у формі мовних утворень, зміст, суб'єкт і адресат яких належать до сфери політики.

1.2.3 «Інавгураційний дискурс». Інавгураційна промова належить до жанрів політичної комунікації, яку проголошує щойно обраний президент держави під час процесу інавгурації. Подібного роду промову відносять до публіцистичного стилю, особливо у публічних виступах, політичних та ораторських промовах [Гончар, 2016, с. 27]. Подібного роду промову відносять до публіцистичного стилю, особливо у публічних виступах, політичних та ораторських промовах [Гончар, 2016, с. 27]. Через те, що інавгураційна промова є першим офіційним зверненням президента, вона займає особливе місце в жанровій структурі політичного дискурсу. Вона є маркованою одиничним адресантом, міцно прив'язана до певної політичної події, а також зафіксована в конкретному часово-просторовому статусі [Дячук, 2018, с. 76]. Інавгураційну промову відносять до величальної риторики. Науковці зазначають, що інавгураційна промова поєднує слухачів як єдину націю, що має змогу спостерігати за церемонією і, будучи її свідком, її затверджувати. До того ж, вона враховує традиційні цінності, сформовані на основі історичних подій, формує політичні принципи, якими новий уряд буде користуватись в своїй діяльності. Новообраний президент повинен досягнути зазначених цілей за допомогою засобів, які відповідають піднесеній промові, які репрезентують президентство та урядову модель [Завадська, 2020, с. 110].

Отже, будь-яка інавгураційна промова президента повинна бути чітко продуманим ланцюжком висловлювань. Тактики повинні бути спрямовані на забезпечення поваги зі сторони громадян країни, їх ознайомлення із планами його майбутньої діяльності на посаді президента. Інавгураційна промова визначається вживанням різних мовленнєвих стратегій і тактик.

Інавгураційна промова є засобом політичного управління. У момент проголошення їй властива мовна образність, що формується за допомогою використання різних зображально-виражальних засобів. Н.В.Дячук наголошує, що інавгураційними виступами комбінуються прийоми логічного обґрунтування та мовні засоби виразності для того, щоб здійснити глибокий емоційно-психологічний і прагматичний вплив на слухачів, звертаючись до

національної свідомості та ідентичності, патріотизму і високих моральних почуттів громадян. Це відбувається через залучення концептів, закладених в національному світосприйнятті, що відображають чітко політичну картину світу [Дячук, 2018, с. 77]. Інавгураційна промова має низку лінгвістичних ознак: офіційна мова, використання риторичних прийомів, таких як повторення, алітерація та метафори, звернення до нації, подяка попередникам, заклики до дій, релігійні посилення, використання жартів.

Висновки до розділу 1

Результати проведеного дослідження дозволяють сформулювати наступні висновки. Реалізуючи стратегії негативної (стратегії прохання або вибачення; використання слів або зворотів для зменшення ступеня категоричності висловлювання тощо) та позитивної (стратегія висловлення підвищеного інтересу чи симпатії до співрозмовника; стратегія уникнення незгоди; прояви інтересу до бажань співрозмовника; стратегія оптимістичного підходу тощо) ввічливості визначення, подяка виконує основну умову спілкування: цей мовленнєвий акт сприяє збереженню іміджу та репутації комунікантів під час комунікації, соціальному балансу та емоційно-психологічній рівновазі. Публічний дискурс становить мовленнєву подію, для якої є характерними відкритий статус представника влади та звернення до громадськості. Публічний політичний дискурс відноситься до типу текстів, які виголошуються політичними діячами під час певних засідань чи подій. До політичного дискурсу належить також інавгураційна промова. Це тип текстів, які виголошуються президентом під час церемонії інавгурації. Інавгураційна промова має низку лінгвістичних ознак: офіційна мова, використання риторичних прийомів, таких як повторення, алітерація та метафори, звернення до нації, подяка попередникам, заклики до дій, релігійні посилення, використання жартів.

РОЗДІЛ 2

ЗАСОБИ ВИСЛОВЛЕННЯ ПОДЯКИ В ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ ПРЕЗИДЕНТІВ США

В другому розділі визначимо основні форми висловлення подяки, окреслимо мовні засоби її вираження.

2.1. Висловлення подяки та її основні форми

У політичному дискурсі, і в інавгураційних промовах зокрема, подяка набуває особливого значення. Адже вона надає можливість виділити позитивні характеристик мовця та підвищити його імідж. Тоді як брак подяки у мовному етикеті політичного діяча оцінюють як неввічливість та відсутність потрібного рівня політичної культури. Відтак, подяка може мати різні форми. Деякі з них ми розглянемо в нашій роботі за класифікацією П.Чілтона (2013).

1. Подяка за можливість виступу з промовою. Даний вид подяки використовують, як правило, на початку політичної промови. Як приклад можна навести інавгураційну промову Джорджа Буша від 20 січня 2005 р.:

«On this day, prescribed by law and marked by ceremony, we celebrate the durable wisdom of our Constitution, and recall the deep commitments that unite our country. I am grateful for the honor of this hour, mindful of the consequential times in which we live, and determined to fulfill the oath that I have sworn and you have witnessed» (ІАР).

2. Подяка у формі відповіді (за добрі слова). Подяка може бути також виражена як відповідь на будь-яку репліку співрозмовника, яка містить привітання, компліменти та інші форми ввічливості.

У якості прикладу можна вказати на інавгураційну промову Джорджа Буша: «*I am honored and humbled to stand here, where so many of America's leaders have come before me, and so many will follow*» (ІАР).

3. Подяка за певну дію чи дії. Вдячність може набувати форми подяки за певну діяльність у тих випадках, якщо виникає потреба словесно дати відповідь на дію співрозмовника. В американській інавгураційній промові це може бути подяка за службу своїй країні:

«*On behalf of our nation, I salute my predecessor, President Bush, for his half-century of service to America* (ІАР) ». Вищенаведений приклад є уривком з першої інавгураційної промови Вільяма Дж. Клінтона 20 січня 1993 р.

4. Подяка як жанр молитви. На відміну від інших видів подяки, подяка – жанр не може складатися лише з одного речення. Вона не спонтанна, характеризується підготовленістю та значним обсягом, а також вирізняється книжковістю.

Як приклад, варто навести частину інавгураційної промови Дж. Буша перед парламентом 20 січня 1989 р.:

«*Heavenly Father, we bow our heads and thank You for Your love*». «*Accept our thanks for the peace that yields this day and the shared faith that makes its continuance likely. Make us strong to do Your work, willing to heed and hear Your will, and write on our hearts these words: "Use power to help people." For we are given power not to advance our own purposes, nor to make a great show in the world, nor a name. There is but one just use of power, and it is to serve people. Help us to remember it, Lord. Amen*» (ІАР).

Отже, для американського публічного дискурсу, зокрема його інавгураційного різновиду, вживаними є наступні форми подяки: подяка за можливість виступу з промовою, подяка-відповідь за добрі слова, подяка за дію, подяка – жанр.

Характерно, що політики, усвідомлюючи семантичну спустошеність найбільш уживаної формули *Thank you*, а також бажаючи, щоб подяка звучала щиро, намагаються посилити її різними способами.

Так, мовний акт подяки може посилюватися різними стилістичними прийомами, такими як, гіпербола, епітет, повтори, інверсія і т.д., як у наведеному нижче фрагменті з першої інавгураційної промови Рональда Рейгана, виголошеної ним 20 січня 1981 р.:

«Mr. President, I want our fellow citizens to know how much you did to carry on this tradition. By your gracious cooperation in the transition process, you have shown a watching world that we are a united people pledged to maintaining a political system which guarantees individual liberty to a greater degree than any other, and I thank you and your people for all your help in maintaining the continuity which is the bulwark of our Republic» (ІАР).

Гіпербола або перебільшення є однією з особливостей, що характерна для англійської подяки. Ми вважаємо, що цей троп має місце в тих випадках, коли будь-яка дія є настільки значущою для адресанта подяки, що він виявляє надзвичайно емоційну реакцію через почуття, які переповнюють його.

Як приклад, наведемо наступний фрагмент із інавгураційної мови Вільяма Дж. Клінтона в січні 1993 року:

«And I thank the millions of men and women whose steadfastness and sacrifice triumphed over Depression, fascism and Communism» (ТІА).

Епітети з позитивним емоційним забарвленням у мовному акті подяки використовуються в інавгураційній промові виключно для характеристики діяльності політичної партії, як, наприклад, у промові Дж. Клінтона в січні 1997 року:

«And so, my fellow Americans, we must be strong, for there is much to dare. The demands of our time are great and they are different. Let us meet them with faith and courage, with patience and a grateful and happy heart» (ТІА).

Повтор як стилістичний прийом передає емоційне, збуджене мовлення, яке відрізняється фрагментарністю та повторенням окремих частин висловлювання, як, наприклад, в інавгураційній промові Дж.Буша, виголошеної в січні 2001 року: «As I begin, I thank President Clinton for his

service to our nation; and I thank Vice President Gore for a contest conducted with spirit and ended with grace» (TIA).

Синтаксичний стилістичний прийом інверсії, в рамках якого змінюється порядок слів, також дозволяє підкреслити привід для подяки, як ми бачимо у фрагменті з інавгураційної мови Джиммі Картера: «*For myself and for our Nation, I want to thank my predecessor for all he has done to heal our land*» (TIA).

Проаналізувавши мовленнєвий акт подяки на конкретних прикладах, відібраних з інавгураційних промов американських президентів, ми дійшли таких висновків. По-перше, подяка служить для висловлення почуття вдячності за надане адресанту добро, по-друге, вона висловлює позитивний емоційний стан адресанта. По-третє, подяка дає високу позитивну оцінку діям адресата, визнає послугу та оголошує себе боржником. По-четверте, вона віддає за послугу як словесно, так і діяльнісно.

2.2. Подяка та мовні засоби її вираження

Дослідження проведено на матеріалі інавгураційних промов колишніх президентів США. У роботі представлено комплексне дослідження даного жанру американського публічного дискурсу. В інавгураційних промовах експресиви представлені також таким етикетним мовленнєвим актом, як подяка. Цей підвид викликає особливе захоплення, потребує детальнішого розгляду. Експліцитно виражена подяка є невід'ємною складовою експресивно-оцінної промови. Отже, подяка становить почуття вдячності за надану послугу або увагу, що є реакцією співрозмовника на вербальні чи невербальні дії мовця.

В інавгураційних промовах колишніх та теперішнього президентів США подяка виражається **чотирма типами** адресата [Jensen, с. 256]:

1) опоненту, над яким здобуто перемогу, наприклад:

«*I thank my predecessors of both parties for their presence here today. I thank them from the bottom of my heart*» (JBIS).

2) виборцям, які віддали свій голос президенту, та аудиторії, перед якою виступає президент, наприклад:

«Chief Justice Roberts, President Carter, President Clinton, President Bush, President Obama, fellow Americans, and people of the world: thank you» (DTIS).

3) членам сім'ї та партнерам, наприклад:

«I thank them from the bottom of my heart. And I know, I know the resilience of our Constitution and the strength, the strength of our nation. As does President Carter, who I spoke with last night, who cannot be with us today, but whom we salute for his lifetime of service» (JBIS).

4) вищим силам, наприклад:

«May God bless America and may God protect our troops. Thank you, America (JBIS)».

Подяка виражається прямими мовленнєвими актами в перформативній формулі з дієсловом *to salute* і є стереотипним етикетним висловом: *«As does President Carter, who I spoke with last night, who cannot be with us today, but whom we salute for his lifetime of service» (JBIS).*

Експліцитний вираз подяки виражається також за допомогою прикметника *«grateful»*, іменника *«thanks»*, іноді з експлікацією причини подяки: *«Every four years, we gather on these steps to carry out the orderly and peaceful transfer of power, and we are grateful to President Obama and First Lady Michelle Obama for their gracious aid throughout this transition. They have been magnificent» (DTIS); «There are no words adequate to express my thanks for the great honor that you have bestowed on me. I will do my utmost to be deserving of your trust» (TIA).* Останній приклад взято з другої інавгураційно промови Рональда Рейгана, що була виголошена у понеділок 21 січня 1985 р.

Важливою особливістю досліджуваного мовленнєвого акта подяки, на який вказують лінгвісти, є позитивна оціночність. Інакше кажучи, використовується оцінка об'єкта подяки, вираження ставлення до нього, оцінка безпосередньо комуніканта, його дій чи властивостей. Часто емоційна оцінка перевищує вираження подяки за значимістю.

Яскравим підтвердженням цього є мовлення Д.Трампа, який подякував персонально найбільшій кількості людей, і щоразу пряма подяка супроводжувалася емотивною лексикою *great*:

«And, Yes, Together, We Will Make America Great Again. Thank you, God Bless You, And God Bless America» (DTIS). Як бачимо, в урочистий момент обраний президент намагається емоційно наситити свою промову.

Подяка може виражатися за допомогою непрямого мовленнєвого акту, тобто іллокутивна сила подібних висловлювань не набуває прямого вираження. А його значення виводиться із ситуації спілкування. Тут на допомогу приходять:

– семантика окремих лексичних одиниць, наприклад:

«Mr. Vice President, Mr. Chief Justice, and fellow citizens, I accept with humility the honor which the American people have conferred upon me. I accept it with a deep resolve to do all that I can for the welfare of this Nation and for the peace of the world» (TIA).

Тут непряма подяка виражається маркованими книжковими фразами, семантика яких допомагає президенту Гаррі С.Трумену у своїй інавгураційній промові підкреслити вагому роль американського народу у його перемозі.

– субституція іллокуції, тобто імплікація одного типу мовленнєвого акту в експліцитній формі іншого, наприклад:

«There is a man here who has earned a lasting place in our hearts and in our history. President Reagan, on behalf of our Nation, I thank you for the wonderful things that you have done for America» (TIA).

Непряма подяка у першому реченні виражена у формі компліменту Рейгану від Дж. Буша у січні 1989 р.

Отже, експресиви посідають важливе місце в інавгураційних промовах американських президентів, зокрема такий їх різновид, як подяка. Велика кількість експресії легко пояснюється головною метою аналізованого жанру та умовами здійснення комунікації. Іншими словами, це урочиста промова,

основним призначенням якої є не боротьба за владу, а апелювання до емоцій масової аудиторії. У зв'язку з цим, у текстах політичних промов виявляється значна кількість подяк.

Висновки до розділу 2

Результати проведеної розвідки дають можливість зробити висновок, що мовленнєвий акт подяки в американських інавгураційних промовах реалізується у вигляді різноманітних мовних засобів. Формули подяки - обов'язкові елементи у публічній взаємодії американських політичних діячів, займають важливе місце у комунікаційних моделях. Крім того, залежно від обставин вони виконують етикетну (спрямовану на гармонійне спілкування) або емоційну (спрямовану на високу оцінку комуніканта) функцію.

Разом з тим, експресивний мовленнєвий акт подяки формує позитивну оцінку впливу на аудиторію. У переможних промовах президентів відсутні негативна оцінка, критика опонента, загроза, обвинувачення та будь-які інші образливі мовленнєві акти. Адже їхня функціонально-семантична установка є несумісною з комунікативно-змістовними ознаками відповідного дискурсивного жанру. До того ж, президенти Сполучених Штатів позиціонують себе як миротворці, що з великою повагою ставляться до своїх політичних суперників. Їхня мета полягає у згуртуванні нації, об'єднанні її спільною ідеєю.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Публічний дискурс становить мовленнєву подію, для якої є характерними відкритий статус представника влади та звернення до громадськості. Головними сферами його функціонування є політика, економіка та духовно-культурне життя. Основним адресатом цього дискурсу є громадськість. Дискурс репрезентує комунікації між громадськістю та державою. Йому властивий публічний статус, а ключовими учасниками є політичні діячі, мас-медіа, громадяни.

Публічний дискурс відноситься до типу текстів, які виголошуються політиками під час засідань чи певних подій. До політичного дискурсу належить також інавгураційна промова як текст виголошується президентом під час церемонії інавгурації.

Результати проведеної розвідки дають можливість зробити висновок, що подяка в американських інавгураційних промовах реалізується у вигляді різних мовних засобів. Формули подяки, будучи обов'язковим елементом у публічній взаємодії американських політичних діячів, займають важливе місце у комунікації. Крім того, залежно від обставин вони здатні виконувати етикетну або емоційну функцію.

У результаті, проаналізувавши мовленнєвий акт подяки на конкретних прикладах, відібраних з інавгураційних промов американських президентів, ми дійшли таких висновків. По-перше, подяка служить для висловлення почуття вдячності за надане адресанту добро, по-друге, вона висловлює позитивний емоційний стан адресанта. По-третє, подяка дає високу позитивну оцінку діям адресата. По-четверте, вона віддячує за послугу як вербально, так і через певні дії.

SUMMARY

The scientific work “Means of Expressing Gratitude in American Public Discourse” is devoted to the study of the means of expressing gratitude in the discourse of inaugural speeches of American presidents.

The logic of the research determined the structure of the scientific work. It consists of introduction, two chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, bibliography, data sources, summary.

The first chapter examines the speech act of gratitude as a marker of positive and negative politeness, in particular the problem of defining the term “gratitude”, its linguistic means. The definitions of the concepts “discourse”, “public discourse”, “inaugural discourse” were analyzed.

The second chapter examines the means of expressing gratitude in the inaugural speeches of US presidents: expressing gratitude and its main forms, as well as gratitude and linguistic means of its expression.

It has been proven that the formulas of gratitude, being a mandatory element in the public interaction of American political figures, occupy an important place in communication. In addition, depending on the circumstances, they are able to perform an etiquette (aimed at harmonious communication) or emotional (aimed at high evaluation of the communicator) function.

Key words: discourse, public discourse, gratitude, politeness, speech act, tactics, strategy, speech.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. К.: Академія, 344 с.
2. Гончар, А. О. (2016). Зіставний аналіз експресивних засобів виразності в інавгураційних промовах Барака Обама і Петра Порошенка. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*, № 2, С. 27-29. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v25/part_2/10.pdf
3. Гудзь, Н. (2012). Генезис поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/7168/1/12gnogpd.pdf>
4. Дяченко, Л. А. (2016). *Культура мовлення та ділового спілкування*. Конспект лекцій. Київ, 64 с.
5. Дячук, Н. В. (2018). Особливості політичного мовлення в інавгураційній промові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, № 2 (70), С. 76-79.
6. Завадська, О. Р. (2020). Інавгураційні промови українських президентів як символічний ресурс влади. *Політикус*, № 3, С. 109–115. URL: http://politicus.od.ua/3_2020/19.pdf
7. Кант, І. (2000). *Критика чистого розуму*. Переклад з німецької Ігоря Бурковського. Київ: Юніверс, 504 с.
8. Ківенко, І. О. (2018). Мовленнєвий акт подяки: прагмалінгвістичний аналіз (на матеріалі англійської мови): дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Спеціальність 10.02.04 – германські мови 03 – Гуманітарні науки (035 – Філологія). Одеса, 226 с.
9. Кость, С. (2010). Семантико-теоретичний аналіз функціонування терміна дискурс. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», № 675, С. 121–124.
10. Нагорна, Л. Б. (2005). *Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики* / НАН України; Інститут політичних і

етнонаціональних досліджень. К.: Світогляд, 316 с.

11. (ПЕС) Політологічний енциклопедичний словник / М.П. Требін. Харків: Право, 2015. 816 с.

12. Попова, К. С. (2011). Політична промова як тип політичної комунікації. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*, № 16 (227), ч. 2, С. 21–27.

13. Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика*. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 716 с.

14. Сенека, Л.-А. (2016). *Діалоги* / пер. з латин. А. Содомора. Львів: Априорі, 320 с.

15. Цицерон, М. Т. (2017). *Про старість*. Пер. з лат. В. Литвинова. К., «Дніпро», 63 с.

16. Agamben, G. Stasis. (2015). Civic War as a Political Paradigm (Homo Sacer II, 2). *Meredian. Crossing Aesthetics*. [Ed. by Werner Hamacher. Translated by Nicholas Heron.] Stanford: Stanford University Press, 96 p.

17. Brown, P., Levinson, S. (1987). *Politeness: Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 345 p.

18. Caffi, C. (1999). On mitigation. *Journal of Pragmatics*. Vol. 31, № 4. Amsterdam, Netherlands: Elsevier, P. 881–911.

19. Chilton, P. (2013). *Analysing Political Discourse*. London: Routledge, 371 p.

20. Fraser, B. (2009). Conversational mitigation. *Journal of Pragmatics*. Vol. 4. Issue 4. Amsterdam, Netherlands: Elsevier, P. 341-350.

21. Jensen, J. V. (2018). *Argumentation: Reasoning in Communication*. New York: Van Nostrand, 311 p.

22. Leech, G. (1980). *Explorations in semantics and pragmatics*. Amsterdam: Benjamins, 133 p.

23. Leech, G. (1983). *Principles of Pragmatics*. London & New York: Longman, 250 p.

24. (LD) Longman Dictionary of Contemporary English. The Living Dictionary. UK: Pearson Longman, 2003. 1949 p.

25. Nancy, J.-L. (2012). *The Truth of Democracy*. [Translated by Pascale-Anne Brault and Michael Naas.] New York: Fodham University Press, 72 p.

26. (NWD) *New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language*. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. USA: Lexicon Publications, Inc., 1993. 1149 p.

27. (OALD) Hornby A. S. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Oxford: Oxford University Press, 1995. 1428 p.

28. Searle, J. R. (1989). *How Performatives Work?* *Linguistics and Philosophy*. 12. Cambridge: Cambridge University Press, P. 535–558.

29. Stephen, E. Lucas. (2010). *The art of public speaking (speeches)*. University of Wisconsin – Madison, Mc Graw – Hill, Inc., 470 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. (JBIS) Joe Biden's inauguration speech transcript, annotated. URL: <https://www.washingtonpost.com/politics/interactive/2021/01/20/biden-inauguration-speech/>

2. (DTIS) Donald Trump inauguration speech: URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/the-inaugural-address/>

3. (TIA) Hunt J. G. *The Inaugural Addresses of the Presidents: Revised and Updated*. 2023. 528 p.

4. (IAP) *The Inaugural Addresses of the Presidents*. URL: https://avalon.law.yale.edu/subject_menus/inaug.asp